

ΕΝΟΤΗΤΑ II (1-2)

Διδακτική των Φιλολογικών Μαθημάτων και ΤΠΕ

ΤΠΕ και Λογοτεχνία

ΤΠΕ και Γλώσσα

ΤΠΕ και Αρχαία Ελληνική
Γραμματεία και Γλώσσα

ΤΠΕ και Ιστορία

Τ.Π.Ε. και Γλώσσα

Θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας & αξιοποίηση των ΤΠΕ

Πολυπλοκότητα
του θέματος

ο Η/Υ δεν είναι πια ένα υπολογιστικό
μηχάνημα

αλλά

μέσο για γράψιμο, διάβασμα και επικοινωνία
→ μέσο πρακτικής γραμματισμού

2.1. Οι αρχικές αναζητήσεις: Ο Η.Υ ως δάσκαλος

από το τέλος του 2ου παγκόσμιου πολέμου

βάσεις για τη δημιουργία των ΗΠΑ ως παγκόσμιας δύναμης

επενδύσεις στην τεχνολογία και ιδιαίτερα στην πολεμική τεχνολογία

(1957) σοκ στις ΗΠΑ (Sputnic Shock)

σημαντικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση

επένδυση πολλών κεφαλαίων στην τεχνολογία

έμφαση σε θετικές επιστήμες

και διδασκαλία γλωσσών (ιδιαίτερα ξένων)

Μέχρι & 10ετία '60

Οι πρώτες απόπειρες αξιοποίησης των Η.Υ. στηρίχτηκαν σε

Συμπεριφορισμό: ως προς τη μάθηση

Δομισμό: ως προς τη μελέτη της γλώσσας

ερέθισμα → οδηγεί σε αντίδραση

ΕΠΙΘΥΜΗΤΗ

ΟΧΙ

η συμπεριφορά επαινείται

→ ικανοποίηση των σπουδαστών

η διαδικασία επαναλαμβάνεται

μέχρι & 10ετία '60

Δομισμός: ως προς τη μελέτη της γλώσσας

Κυρίαρχο ρεύμα μέχρι & 10ετία του '60

βάση της διδασκαλίας: διάλογοι και ασκήσεις σε επίπεδο πρότασης (audiolingual)

Η θέση της τεχνολογίας σημαντική

αξιοποιήθηκε πολύ το μαγνητόφωνο → γλωσσικά εργαστήρια

χωρίς χρονικούς περιορισμούς

δυνατότητα ανεξάρτητης εξάσκησης

Επιδίωξη: εξάσκηση σε επίπεδο πρότασης και ανατροφοδότηση

Στόχος : να μάθει το παιδί τις δομές της γλώσσας

παραγωγή γραπτού λόγου

θεωρία των
3 σταδίων

Προετοιμασία για γράψιμο (Planning, pre-writing).

Γράψιμο (writing)

Επανεξέταση (revision) του τελικού γραπτού

βαρύτητα στη βελτίωση των επιφανειακών
χαρακτηριστικών του κειμένου

αρκεί η γνώση:

των γλωσσικών δομών

της στίξης

της ορθογραφίας

Οι αντιλήψεις αυτές

είχαν αρχίσει να αμφισβητούνται επιστημονικά
Αλλά: υπόβαθρο για τα πρώτα προγράμματα σε Η.Υ

Εκπαιδευτικό
λογισμικό

προγράμματα εξάσκησης - Drill and Practice

Προγράμματα διδασκαλίας - Tutorials

Η.Υ = υπομονετικός
δάσκαλος

παρέχει την ύλη σε μικρές ενότητες

ενισχύει την επιτυχία με έπαινο

σε περίπτωση αποτυχίας → ανατροφοδότηση

αξιολογεί τον ασκούμενο

πληροφορεί το φυσικό δάσκαλο για την πορεία του

Κίνημα CAI (Computer Assisted Instruction) ή CALL (Computer Assisted Language Learning) για τη γλώσσα

στηρίχτηκε στις αρχές της προγραμματισμένης διδασκαλίας
(Συμπεριφορισμός - Δομισμός)

Η.Υ = επιπλέον μέσο

για καλύτερη αφομοίωση της «ύλης»

τη διευκόλυνση του διδάσκοντος

πλεονεκτήματα

δυνατότητα αυτονομίας στη μάθηση

ποικιλία στον τρόπο μετάδοσης της ύλης

η έλξη που ασκεί το Ε.Λ. στα παιδιά

Οι μαθητές
αλληλεπιδρούν

Αλλά: στο πλαίσιο περιορισμένων ορίων του λογισμικού

Ο ρόλος των
εκπαιδευτικών

περιορίζεται στην αναζήτηση του λογισμικού

παρακολούθηση της επίδοσης των μαθητών

Αν και εγκαταλείφθηκε νωρίς από την επιστημονική κοινότητα

εξακολουθεί να κυριαρχεί εδώ και αλλού

10ετία του 90: νέα πνοή στην κατηγορία : αναζωογόνηση
ξεπερασμένης διδακτικής οπτικής με αξιοποίηση των ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ

2.2. Η επιστημονική ζύμωση της δεκαετίας του 1970 & '80.

Οι συνέπειές της στην αξιοποίηση των ΤΠΕ.

μεταβιομηχανικό στάδιο παραγωγής και οικονομικής ανάπτυξης

οι δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής (παραδοσιακό γραμματισμός) («basics»)

δεν αρκούν για το είδος πολιτών που η
νέα οικονομία - κοινωνία απαιτούν

περισσότερο
σκεπτόμενους ανθρώπους

λιγότερο απλούς
εκτελεστές εντολών

στο χώρο της γλωσσολογίας...

Chomsky (1959)

απόρριψη του συμπεριφορισμού ως προς κατάκτηση γλώσσας

μεταφορά του ενδιαφέροντος στη γλωσσική ικανότητα

ανάπτυξη νέων
κλάδων

κοινωνιογλωσσολογία Έμφαση στη γλωσσική ποικιλότητα

κειμενογλωσσολογία μελέτη ευρύτερων γλωσσικών μονάδων

πραγματολογία

μελέτη γλώσσας σε επίπεδο λόγου

στροφή προς ολιστικές αντιλήψεις στη διδασκαλία της γλώσσας

έμφαση

στο κείμενο

δηλ. στον ιδιαίτερο ρόλο

του συγκεκριμένου (context)

της περιστασης επικοινωνίας

Halliday

προσπάθειες στη Μ. Βρετανία

Να εισαγάγει στη γλωσσική διδασκαλία την κειμενική διάσταση

Να επισημάνει το σημαντικό ρόλο του συγκεκριμένου (context).

Να αναδείξει τις ιδιαιτερότητες που έχει ο σχολικός λόγος

Ευρεία εφαρμογή: διδασκαλία με βάση τα κειμενικά είδη (Αυστραλία)

εισάγει την έννοια της επικοινωνιακής ικανότητας

Hymes

όχι μόνο παραγωγή και κατανόηση γραμματικά ορθού λόγου

όχι μόνο κατοχή του γλωσσικού συστήματος

Κατάλληλη προσαρμογή στην εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας

εμπερικλείει τη «γλωσσική ικανότητα» (όρος Chomsky)

επηρεάζεται από παραμέτρους

καταστασιακές

εξωγλωσσικές

κοινωνικο-πολιτισμικές

Οι απόψεις του: βρήκαν ευρεία εφαρμογή από τα μέσα της δεκαετίας του 1980

Άλλες σημαντικές έρευνες :

Heath
(1983)

σχέση εξωσχολικών πρακτικών γραμματισμού με σχολικές επιδόσεις
επιβεβαιώνει ό,τι ο Bernstein επισήμανε ήδη από τη 10ετία του 60
στενή σχέση πρωτογενούς γλωσσικής κοινωνικοποίησης με τη
σχολική επίδοση

Μετάφραση το 1978 της εργασίας του **Vygotsky** «Γλώσσα και σκέψη»

αξιοποιήθηκε στη γλωσσική διδασκαλία και συνδυάστηκε με τη σκέψη του **Bruner**

Γνωστοί όροι: στο χώρο της
παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ

“ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης”

“σκαλωσιά”

ανατροπή των ως τότε αντιλήψεων σε θέματα γλωσσικής διδασκαλίας

Κινήματα προοδευτικής γλωσσοδιδασκτικής

Στον Αγγλοσαξωνικό επιστημονικό χώρο

α) Whole Language

β) Process Writing

διείσδυση τεράστια
σταδιακά συγχωνεύθηκαν

Ν. Ζηλανδία : τέλη
10ετίας του 1960

εξακολουθεί να αποτελεί διεθνές
κίνημα με ιδιαίτερη διάδοση

Γλώσσα: εκλαμβάνεται και
διδάσκεται ως αρραγές σύνολο

δεν αποδέχεται τον τεμαχισμό της
γλώσσας (φωνήματα, λέξεις, φράσεις κλπ.)

υιοθετούνται:

οι κονστρουκτιβιστικές απόψεις του Piaget

της μάθησης μέσω συμμετοχής (learning by doing) του Dewey

(αργότερα) του Vygotsky (1978)

Σημαντική: Η ανάλυση των επικοινωνιακών συμβάντων

ποιος γράφει ή μιλάει σε ποιον, πού, πότε και γιατί;

→ επίκληση θέσεων του Halliday

Η 'φυσική' κατάκτηση της προφορικής γλώσσας

πρέπει να συνεχίζεται στο σχολείο και με την κατάκτηση του γραπτού λόγου
έμφαση στα αυθεντικά κείμενα για διδασκαλία κάποιου φαινομένου.

Προτείνεται η ολική προσέγγιση

Το όλο δε μπορεί να γίνει κατανοητό με την ανάλυσή στα επιμέρους

επηρέασαν (μετά το 1985) τον τρόπο αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδασκαλία.

Β) Το γράψιμο ως διαδικασία (Process Writing)

Το κίνημα επηρέασε, ιδιαίτερα τη 10ετία του 80 τα Π.Σ. & τα βιβλία

κέντρο βάρους διδασκαλίας γραπτού λόγου: → από το τελικό γραπτό προϊόν

→ στη διαδικασία παραγωγής του

Όχι στο τι διδάσκει ο εκπαιδευτικός

Αλλά:

τι συμβαίνει κατά τη διάρκεια παραγωγής λόγου στους μαθητές

στο πώς π.χ. γράφουν, ποιες δυσκολίες έχουν & γιατί;

πώς είναι δυνατό να βοηθηθούν αποτελεσματικότερα.

Απορρίπτεται η κλασική αντίληψη των 3 σταδίων:

σχεδιασμός - γράψιμο - διόρθωση

το γράψιμο δεν είναι γραμμική διαδικασία και άπαξ ενέργεια.

δεν ολοκληρώνεται δια μιας

τα στάδια δεν υλοποιούνται διαδοχικά

αλληλοεγκιβωτισμός σταδίων (Flower & Hayes)

Οι
μαθητές

δεν έχουν δεξιότητες και κριτήρια ελέγχου του κειμένου που παράγουν.

δεν μπορούν να εντοπίσουν εύκολα αν το κείμενό τους πληροί ή όχι τους στόχους και τις απαιτήσεις τού προς ανάπτυξη θέματος.

Έχουν ανάγκη από βοήθεια, όχι μόνο για το συγκεκριμένο κείμενο, αλλά για ν' αναπτύξουν δεξιότητες πιο σύνθετες (μεταγνωστικές)

Αποτελεσματικότερη κατά τη διάρκεια της παραγωγής λόγου

Να τους δίνεται η ευκαιρία να ξαναγράψουν τα κείμενα τους

ΤΕΛΟΣ

«μεταγνωστικός» ή «μεταγνωστική θεώρηση»

αποδίδουμε τον αγγλόφωνο όρο «metacognition», τον οποίο πρωτοχρησιμοποίησε ο Flavell (1976) και καθιέρωσε η Γνωστική βιβλιογραφία.

Αναφέρεται στη συνείδηση και τη γνώση που έχει το άτομο για τις διαδικασίες σκέψης τις οποίες ακολουθεί, και στην ικανότητά του να προγραμματίζει, να προβλέπει, να κατευθύνει και να αξιολογεί τις σκέψεις του (Ματσαγγούρας, 1997).

